

ความสำคัญของปัญหา

ในวงการนักประพันธ์และนวนิยายไทยปัจจุบันมักจะขาดแคลนเรื่อง รวาทที่เกี่ยวข้องกับการสรุปแนวความคิดสำคัญ ๆ ของนักประพันธ์แต่ละคน จะมีบ้างก็เป็นเพียงเรื่อง รวาทที่เขียนในทำนองแนะนำนักเขียน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่ายังขาดการศึกษาในเรื่องเหล่านี้ อย่างลึกซึ้งและจริงจังอันเป็นผลให้บรรดานักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปขาดแหล่งอ้างอิงในการศึกษาเรื่อง รวาทเหล่านี้ได้

สำหรับ สก гурมะโรหิต แล้วนับได้ว่าเป็นนักประพันธ์และนักหนังสือพิมพ์ที่มีอุดมการณ์และโคกแก่นคนหนึ่งในแวดวงวรรณกรรมสังคมและการเมือง ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475¹ เพราะบทประพันธ์ของสกลนั้นแตกต่างไปจากบทประพันธ์ของนักประพันธ์คนอื่น ๆ เนื่องจากสกลได้เขียนขึ้นจากประสบการณ์ของชีวิตจริง ส่วนการใช้สำนวนภาษาก็สละสลวย² อันเป็นผลให้สกลประสบความสำเร็จในด้านการประพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบทประพันธ์ประสบการณ์ชีวิตในประเทศจีนของนายระทินทร พรเลิศ (Chinese Exotic Novels) อันเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับสกลเป็นอย่างมาก จนเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไป และอาจกล่าวได้ว่าสกลประสบ

¹ สมพร มั่นตะสุคร, วรรณกรรมสังคมและการเมือง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิวัฒนา, 2524), หน้า 98.

² ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย" อ่างในสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, "สก гурมะโรหิต—ผู้สร้างสรรค์," ปากไก่ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชเชศ, 2521), หน้า 70.

ความสำเร็จสูงสุดในชีวิตการประพันธ์เมื่อนวนิยายเรื่อง "ชบวนเสรีจีน" ได้รับรางวัล
ตุ๊กตาทองประจำปี พ.ศ. 2502 ในฐานะบทประพันธ์ยอดเยี่ยม¹

นอกจากบทประพันธ์ของสดจะเป็นที่รู้จักกันทั่วไปของประชาชนในด้านการให้
ความบันเทิงดังกล่าว สดยังได้รับบทประพันธ์ต่าง ๆ ของตน วิพากษ์วิจารณ์ระบบ
การเมืองและชนชั้นปกครองอย่างรุนแรงจนกระทั่งสดได้รับการขนานนามจาก ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า "คนที่ไม่โทประจำสัปดาห์"² นอกจากนี้สดยังได้สะท้อนให้เห็นสภาพ
ชีวิตที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นคนๆ ชาวนา และผู้ไร้ความหวังที่มีชีวิตอยู่
อย่างทุกข์ยาก ถูกกดขี่ทางชนชั้น ถูกทอดทิ้งโดยปราศจากการดูแล เอาใจใส่จากชนชั้น
ปกครอง พร้อมกันนั้นสดยังได้สอดแทรกความคิดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการที่จะแก้ไข
ปัญหาดังกล่าว เพื่อจะนำประชาชนไปสู่สภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนในช่วงเวลาหนึ่งสดถูกกล่าว
หาจากทางราชการว่าเป็นผู้ยักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์³

กล่าวโดยสรุปแล้ว บทประพันธ์ต่าง ๆ ของสดล้วนแต่มีเป้าหมายทั้งสิ้น ซึ่ง
ไม่เพียงแต่จะสะท้อนให้เห็นสภาพที่แท้จริงของสังคมไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น
(what is) แต่สดยังได้เสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคมไทยว่า สังคมไทยควรจะเป็น
เช่นใดอีกด้วย (what ought to be)

¹ ประกาศ วิจารณ์, "สด กุระมะโรหิต-นักประพันธ์ตุ๊กตาทอง," ประวัติ
นักประพันธ์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2516), หน้า 431.

² สด กุระมะโรหิต, "ครั้งหนึ่งยังจำได้," ไทส์ปคาห์ 3 (18 สิงหาคม
2501), หน้า 16.

³ ประดิษฐ์ มัชฌิมา, "สด กุระมะโรหิต-ผู้จุกควงไฟสทกรณไทย," อนุสรณ์
รับพระราชทานเพลิงศพนายสด กุระมะโรหิต (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเชชม,
2521), หน้า 74.

จะเห็นได้ว่า สกนั้นไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมของไทยเท่านั้น แต่สกเองยังได้แสดงคุณค่าของสกที่มีต่อสังคมโดยพยายามรื้อนำทั้งประชาชน และชนชั้นปกครองให้ร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยไปสู่สภาพที่ดีที่สุด ดังนั้น ผู้ทำการศึกษาจึงได้เลือกเขียนเรื่อง "ความคิดทางการเมืองของสก กุรมะโรหิต" เป็นวิทยานิพนธ์ประกอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา :

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ทำการศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงชีวประวัติและประสมการณ อันมีผลกระทบต่อแนวความคิดของสก กุรมะโรหิต
2. เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ และสรุปความคิดทางสังคมและการเมืองของสก กุรมะโรหิต
3. เพื่อรวบรวมและจัดข้อมูลอย่างมีหลักเกณฑ์อันจะเป็นประโยชน์แก่บรรดา นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปจะศึกษาเรื่องราวของสก กุรมะโรหิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความคิดทางสังคมและการเมือง
4. เพื่อขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีในการศึกษา :

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยการวิเคราะห์เนื้อความและถ้อยคำ ซึ่งจะอาศัยแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (primary sources) อันได้แก่งานเขียนของสกเอง แต่เนื่องจากผลงานของสกมีเป็นจำนวนมาก จึงได้คัดเลือกเพียงบางเรื่องมาทำการศึกษาตามหลักการคัดเลือกดังนี้

1.1 เรื่องที่เป็นความคิดของสกเกี่ยวกับการเมือง การปกครองบางเรื่อง แม้ว่าจะเขียนไว้นานแล้ว แต่ก็ยังใช้ได้กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

- 1.2 เรื่องที่เกี่ยวกับการสหกรณ์
- 1.3 เรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ
- 1.4 เรื่องที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- 1.5 เรื่องที่เป็นคติ ข้อเตือนใจ สอนใจ
- 1.6 เรื่องที่เป็นนวนิยาย ที่มีเนื้อหาให้ข้อคิดทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

นอกจากนี้ก็ยังมีการให้สัมภาษณ์ของสกลในกรณีต่าง ๆ กันด้วย

2. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) อันได้แก่ บทความ และ งานเขียนของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ วารสาร นิตยสาร

3. วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมการเมือง จาก การบรรยายเนื้อหา ถ้อยคำ

4. สรุปผลการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์โดยจะเน้นการศึกษา ความคิดเกี่ยวกับสังคมและการเมืองในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2471-2521

สมมติฐานในการศึกษา

ผู้ทำการศึกษาได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาค้างนี้ว่า "ความคิดทางการเมืองของสังคมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนจะมีอำนาจในการปกครองอย่างแท้จริง มีเสรีภาพ อธิปไตย เสมอภาค สันติภาพ มีชีวิตที่มีความก้าวหน้า สะดวกสบาย และสวัสดิการที่สมบูรณ์ และการจะถึงซึ่งระบอบการปกครองดังกล่าวจะต้องนำเอาหลักการและวิธีการของสหกรณ์มาสร้างสรรค้ขนบให้เจริญเติบโตขึ้นโดยผ่านกระบวนการของระบบสหกรณ์จนเต็มพื้นที่ทั่วประเทศ การปกครองในระบอบนี้เรียกว่าระบอบประชาธิปไตย สหกรณ์"

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการทำการศึกษารังนี้ ผู้ศึกษาคาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ

1. การศึกษารังนี้เป็นการรวบรวมอย่างเป็นระบบสาระแห่งความคิดทางการเมืองของสค
2. เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะรัฐศาสตร์ ในด้านของการค้นคว้าของคิดทางการเมือง
3. ส่งเสริมให้มีการศึกษา ค้นคว้า ด้านความคิดทางการเมืองของนักคิดไทย ซึ่งยังมีทำกันน้อยมากให้กว้างขวางออกไป

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำการศึกษาพบว่า ความคิดทางการเมืองของสคนั้นมีลักษณะมาจากการผสมผสานแนวความคิด 2 ประการด้วยกันคือ ประชาธิปไตยและสหกรณ์ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

1. ประชาธิปไตย คำว่า ประชาธิปไตยมีความหมายมากมาย แต่โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยแล้วจะหมายความถึงความคิดที่เป็นอุดมคติประการหนึ่ง เป็นระบบการเมืองประการหนึ่ง และเป็นวิถีชีวิตประการหนึ่ง

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคตินั้น ร้อยอนันต์ สมุทวณิช ได้สรุปถึงพื้นฐานสำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้¹

¹ ร้อยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์แชน, 2514), หน้า 5-9.

1. ความเชื่อมั่นในความสามารถ ความมีสติปัญญาของมนุษย์ การรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหา และถือว่าความรู้ทั้งหลายนั้นเกิดมาจากประสบการณ์ซึ่งไม่มีสิ่งใดจะเป็นสัจธรรมไปตลอดกาล เมื่อมีการค้นคว้าก้าวหน้าขึ้นสิ่งที่เคยเป็นความจริงในยุคหนึ่งก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้

2. ความเชื่อในความอิสระเสรีภาพของมนุษย์ จากพื้นฐานที่ว่ามนุษย์รู้จักใช้เหตุผลในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง โดยถือหลักทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการยอมรับในการเสนอข้อเท็จจริง เหตุผล และความเห็นส่วนตัวอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะมีการร่วมตกลงปัญหาใด ๆ จากหลักข้อนี้จึงเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนเสรีภาพ ทั้งในเสรีภาพในการจัดตั้งสมาคมทั้งที่รัฐไซ และมิลล์ โลกกล่าวไว้ว่า "เสรีภาพเปรียบเสมือนชีวิตคน การละทิ้งเสรีภาพเท่ากับการละทิ้งความเป็นคน"¹

3. การยอมรับในความเท่าเทียมกันของคน ความเท่าเทียมกันนี้หมายถึงความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับบริการจากรัฐโดยทั่วกัน มิได้หมายถึงความเท่าเทียมกันทางสติปัญญาหรือทางกายภาพ ความเท่าเทียมกันนี้เป็นความเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือฐานะทางเศรษฐกิจสังคม

4. อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของปวงชน โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการใช้อำนาจแห่งรัฐและประชาชน สามารถที่จะเปลี่ยนผู้ปกครองได้หากผู้ปกครอง ไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อประชาชน

ส่วนประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองนั้น คือ การจัดการปกครอง กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง บทบาท อำนาจ และหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ตลอดจนวิธีการใช้ในการตัดสินใจปัญหาข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติตามแนวความคิดประชาธิปไตยซึ่ง กมล สมวิเชียร ได้สรุปหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้

¹ Jean Jacques Rousseau, The Social Contract, Translated and Introduced by Maurice Cranston (London : Penquin books, 1968)

p.52 อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย, หน้า 7.

ดังนี้¹

1. ผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้ปกครอง เพราะประชาชนคือเจ้าของอำนาจสูงสุด
2. ผู้ใต้ปกครองจะต้องมีสิทธิที่จะเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้ปกครองที่ตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุด
3. สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานของประชาชนจะต้องได้รับการป้องกันคุ้มครอง ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้ตราข้อกำหนดขึ้นโดยเฉพาะตามเจตนาของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลล่วงละเมิดสิทธิของประชาชน นั่นก็คือรัฐที่มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะต้องมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน

ส่วนประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตนั้น วิสุทธิ์ โพิษแทน ได้สรุปวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้²

1. ความมีเหตุผลหรือการกระทำอย่างมีเหตุผล จะต้องดำเนินชีวิตโดยมีเหตุผล โดยเฉพาะในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนรวม หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น การดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลนี้เป็นการคำนึงถึง "ความสมเหตุสมผล" ของเหตุผล กล่าวคือจะต้องเป็นเหตุผลที่คงอยู่บนพื้นฐานรองรับโดยข้อเท็จจริง ที่ถ้าไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยรูปธรรม

¹ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 5-8.

² วิสุทธิ์ โพิษแทน, ประชาธิปไตย แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย ใน อุคมคคิ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 166-177.

อันเป็นเรื่องทางวัตถุ ก็ต้องสามารถแสดงความสมเหตุสมผลในทางนามธรรมที่รับและ สอดคล้องกันตามจริยธรรมของการอยู่รวมอย่างสันติของมนุษย์ การดำเนินชีวิตด้วยเหตุผล นี้ครอบคลุมไปถึงการศึกษาค้นคว้า ทั่ว ๆ ทั่ว รวมทั้งการพิจารณาที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจำต้องใช้เหตุผลพิจารณาด้วย

2. การเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพซึ่งกันและกันของมนุษย์ในสังคม ประชาธิปไตยนั้นอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคระหว่างกัน ซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ

2.1 การเคารพในความเป็นมนุษย์ คือ มองเห็นคนอื่นเป็นมนุษย์เหมือนกับตัวเอง ไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ถือยศศักดิ์ ทุกคนไม่ว่าจะมีสถานภาพทางการเมืองทาง เศรษฐกิจหรือทางชาติตระกูลสูง - ต่ำ เพียงใด ก็สามารถพูดคุยคบหาสมาคมกันได้เฉก เช่นคนเสมอกัน อย่างที่มีคำพูดว่า "คนเห็นคนเป็นคนนั้นแต่ละคน คนเห็นคนใช้คนใช้คนไม่" ที่แสดงให้เห็นชัดเจนถึงการยอมรับซึ่งกันและกันของมนุษย์

2.2 การเคารพในความสามารถของกันและกัน ทุกคนมีความสามารถ และต่างคนต่างจะแสดงและใช้ความสามารถที่ตนมีในการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวม อย่างเต็มที่ที่ทราบใดที่ตนแต่ละคนใช้ความสามารถที่ตนมีให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วน รวม ไม่ได้ใช้ความสามารถในทางทุจริตหรือเบียดบังหรือละเมิดผู้อื่น ก็ควรที่จะสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน และพยายามประสานความสามารถของแต่ละคนเข้าด้วยกัน เป็น การรวมกำลังความสามารถเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งผลระยะยาวและถาวรนั้นก็จัก แก่ทุกคนอย่างเสมอหน้า เพราะส่วนรวมก็คือทุก ๆ คนประกอบกันขึ้นมาั่นเอง การเคารพ ในความสามารถของกันและกันนี้รวมไปถึงการเคารพในความคิดเห็นและการกระทำของกัน และกัน ตราบใดที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้อย่างชัดเจนว่าความคิดเห็นหรือการกระทำ นั้นถูกหรือผิดหรือเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษ จะต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันนำมา คิดใคร่ครวญและคอยพิจารณาถึงการกระทำที่เกิดขึ้นเพื่อหาผลสรุปที่เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย

3. การตกลงใจกันด้วยการถกเถียง ประนีประนอม และอดกลั้นในความคิด เห็นที่แตกต่างในการตกลงใจจำจะต้องร่วมกันตัดสินใจ แม้ว่าจะมีการถกเถียงกันแต่ก็มี การนำเอาความสมเหตุสมผลของเหตุผลมาหักล้างเพื่อหาข้อยุติ โดยไม่นำไปสู่ความ รุนแรงด้วยการใช้กำลังกาย กำลังอาวุธ แต่จะใช้วิธีการที่จะมุ่งประนีประนอมความคิด เห็นของกลุ่มโดยไม่ตั้งต้นที่จะเอา แก้วใจตัวหรือกลุ่มของตัวแต่ถ้อยถ้อย ถ้าหากการ

ถกเถียงนั้นยืดเยื้อยาวนานจนอาจจะทำให้สิ่งที่ต้องกระทำเสียหาย ก็จะใช้วิธีประนีประนอมโดยการออกเสียงเลือกว่า ในภาวะการณ์เช่นนั้นควรจะเลือกดำเนินการทางใดก่อน โดยให้เสียงข้างมากของที่ประชุมเป็นเครื่องตัดสิน และจะต้องยอมรับการผูกพันจากการตัดสินนั้นจนกว่าจะมีการหยิบยกประเด็นเช่นนั้นมาเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาใหม่อีกทีหนึ่ง เพราะการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากแต่ละครั้งมิได้หมายความว่าเสียงข้างมากถูก เสียงข้างน้อยผิด แต่มันหมายความว่า "ในภาวะการณ์เช่นนั้นที่จำต้องลงมือทำการในเรื่องนั้น ไม่มีวิธีอื่นใดจะดีกว่าวิธีที่เสียงข้างมากได้ตกลงตัดสินใจ" และในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอาจมีการพิจารณาใหม่และลงมติกันใหม่ได้

4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงอย่าง ไม่จำเป็นโดยรัฐ ประชาชนมีการดำเนินชีวิตที่เสรีอย่างเต็มที่ ตราบใดที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น สิทธิพื้นฐานของประชาชนย่อมได้รับการคุ้มครอง รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมไม่อาจเข้าแทรกแซงกิจการของเอกชน หรือใช้อำนาจบาตรใหญ่กับเอกชนได้โดยมิถูกกฎหมาย ทุกคนรวมทั้งรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และทำหน้าที่ที่แต่ละคนมีความสำนึกในขอบเขตแห่งสิทธิและหน้าที่ทั้งของตนเองและผู้อื่น

อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยไม่ว่าจะใช้ในความหมายที่มีลักษณะเป็นรูปแบบหรือระบบการปกครอง หรือเป็นอุดมการณ์ หรือวิถีชีวิตก็ตามจะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญ 7 ประการคือ¹

1. หลักเหตุผล พื้นฐานที่สำคัญยิ่งของประชาธิปไตย คือ ความเชื่อและศรัทธา ในความสามารถและสติปัญญาของมนุษย์ ได้แก่ การรู้จักเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมมือกันทำงานสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

¹ จรุง สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย : เม็กซิโก) และ หลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 6-25.

2. หลักความยินยอม คือ ความเชื่อในเรื่องความชอบธรรมของอำนาจการปกครองของรัฐบาล เกิดจากความยินยอมของประชาชนและกำลังไม่ได้อำนาจให้เกิดสิทธิที่ประชาชนจะต้องฟัง มีเพียงอำนาจอันชอบธรรมเท่านั้นที่จะเปลี่ยนกำลังมาเป็นสิทธิและหน้าที่

3. หลักเสรีภาพ คือ ความเชื่อในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความเห็นอันมีพื้นฐานประการหนึ่งมาจากความเชื่อที่ว่า การสละเสรีภาพคือการสละความเป็นมนุษย์ ทำให้เกิดเสรีภาพส่วนบุคคลซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น แต่ก็ต้องประกอบด้วยควมรับผิดชอบเพื่อมิให้ก้าวท้าวเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อที่รัฐบาลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักเสมอภาค คือ ความเชื่อที่ว่า ความเท่าเทียมกันที่สุดคือศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมิได้หมายถึงความเท่าเทียมกันในทางกายภาพและสติปัญญา จึงหมายถึงการได้รับโอกาสในการแสวงหาการศึกษา การประกอบอาชีพ อิทธิเสรีภาพทางการเมือง และการดำเนินชีวิตที่เท่าเทียมกัน

5. หลักการปกครองตนเอง เชื่อว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองตนเอง รัฐบาลปล่อยให้เอกชนดำเนินชีวิตในถิ่นต่าง ๆ เอง โดยรัฐเข้าแทรกแซงน้อยที่สุด เฉพาะกิจการที่เอกชนไม่สามารถทำเองได้เท่านั้น และปกครองโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความปรารถนาและติดตามผลการปฏิบัติงานของ รัฐบาลที่ตนให้การยอมรับได้โดยเสรี

6. หลักความสามารถในการพัฒนาตนเอง เชื่อว่ามนุษย์พัฒนาตนเองได้ทั้งในค่านิยมและจิตใจ สามารถในการปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าและมีความเจริญได้ทั้งในด้านความคิด สติปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อทำให้มนุษย์ไม่ปรารถนาการใช้กำลังและการล้มล้างด้วยความรุนแรง แต่จะใช้การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

7. หลักศีลธรรม คือ ความเชื่อที่ว่า มนุษย์เป็นผู้มีสำนึกทางศีลธรรม และรัฐอยู่ได้เพราะมีเป้าหมายที่จะคุ้มครองประชาชน ดังนั้นถ้ารัฐไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว ก็อยู่ปกครองใช้อำนาจเป็นธรรมทางอำนาจประชาชนก็มีสิทธิที่จะต่อต้านขัดขวาง

รัฐบาลที่มีกษัตริย์

ผู้ศึกษาพบว่า สกยอมรับประชาธิปไตยทั้งในฐานะที่เป็นความคิดระบบการเมือง และวิถีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสคัญให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพและหลักเสมอภาคมาก

หลักเสรีภาพ เมื่อกล่าวถึงเสรีภาพแล้ว ความหมายในระบบประชาธิปไตย หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรือเว้นการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ตามที่ กฎหมายกำหนด และกฎหมายนั้นออกโดยได้รับความยินยอมเห็นชอบจากประชาชน (consent of the people) ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ซึ่งเสรีภาพโดยพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีอยู่ 7 ประการคือ ¹

1. เสรีภาพในการคิดและการแสดงออก ซึ่งหมายถึงการที่แต่ละคนสามารถคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนได้เต็มที่ ครบถ้วนที่การคิดและการแสดงออกเช่นนั้นไม่ละเมิดผู้อื่น

2. เสรีภาพในการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลในรัฐสามารถใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนของตนได้โดยเสรี ให้ไปกระทำการแทนตนในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม

3. เสรีภาพในการที่จะไม่ถูกรัฐหรือผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการต่อตนด้วยอำนาจตามอำเภอใจ หมายความว่า ทุก ๆ คนในรัฐจะต้องได้รับหลักประกันว่ารัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นจะต้องปฏิบัติต่อตนภายใต้ขอบเขตและอำนาจที่กฎหมายอนุญาตไม่มีใครจะใช้อำนาจตามอำเภอใจที่ขัดต่อกฎหมายกระทำการอันเป็นผลเสียแก่ผู้อื่นได้

4. เสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีอิสระที่จะนับถือหรือไม่นับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ ครบถ้วนที่การนับถือหรือไม่นับถือศาสนานั้น ๆ ไม่ก่อความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น

5. เสรีภาพในการเคลื่อนไหวถิ่นที่อยู่ ซึ่งหมายถึงบุคคลย่อมสามารถไปไหนมาไหนได้โดยสะดวก คือไม่จำเป็นต้องไปขออนุญาตเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน การเดินทางหรือการเคลื่อนไหวโดยเสรีของบุคคลภายในอาณาเขตของรัฐนั้นย่อมได้รับการคุ้มครอง

¹ วิสุทธิ์ โพธิ์แทน, เรื่องเดิม, หน้า 86-96.

จากรัฐเสมอ ทรายใจที่การเคลื่อนไหวนั้น ๆ ไม่ละเมิดผู้อื่น

6. เสรีภาพในการประชุมชุมนุมกันและการรวมตัวกันเป็นสมาคม ซึ่งหมายถึงบุคคลย่อมสามารถประชุมชุมนุมกันโดยสงบและปราศจากอาวุธได้ หรืออาจรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นชมรม หรือเป็นสมาคม หรือเป็นพรรคการเมืองได้โดยเสรี ทรายใจที่การประชุมชุมนุมกันหรือการรวมกลุ่มกันนั้น ไม่ละเมิดอันจะก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่น

7. เสรีภาพพื้นฐานอันเป็นเรื่องส่วนตัวอื่น ๆ ของบุคคล ซึ่งหมายถึงบุคคลแต่ละคนจะต้องมีเสรีภาพในการตัดสินใจในเรื่องความเป็นอยู่ของตนเอง ความที่ตนประสงค์ ทรายใจว่าการตัดสินใจเหล่านั้นไม่ก่อความเสียหายหรือละเมิดผู้อื่น

หลักเสมอภาค เมื่อกล่าวถึงความเสมอภาคแล้ว ตามความหมายในระบบประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องเท่าเทียมกันหรือเหมือนกันหมดในทุกด้าน เพราะการเท่าเทียมกันหมดในทุกด้านเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่แน่นอน เพราะมนุษย์นอกจากจะแตกต่างกันโดยธรรมชาติของลักษณะทางกายวิภาคแล้ว ยังมีความแตกต่างกันในเรื่องสติปัญญาและความสามารถ ฉะนั้นความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตยจึงเน้นความเสมอภาคในสิ่งที่มนุษย์สามารถจะเสมอภาคกันได้ และเป็นความเสมอภาคที่สร้างความ เป็นธรรมหรือความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายให้ได้มากที่สุด ซึ่งความเสมอภาคโดยพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีอยู่ 5 ประการ คือ ¹

1. ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง โอกาสที่ประชาชนทุกคนจะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั่วถึงและเท่าเทียมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งที่ถือว่าแต่ละคนออกเสียงได้หนึ่งเสียง ตามหลัก one man, one vote

2. ความเสมอภาคตามกฎหมาย หมายถึง ประชาชนทุกคนในประเทศจะต้องอยู่ภายใต้และได้รับการปฏิบัติคือโดยระบบกฎหมายอันเดียวกันโดยไม่มีกเว้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กฎหมายจะบังคับใช้กับทุกคนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะมีสถานภาพใดในสังคม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96-104.

3. ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ประชาชนทุกคนมีโอกาสดที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างไม่มีการจำกัด ครอบงำที่ไม่ละเมิดผู้อื่น โดยผู้ที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันเป็นประโยชน์ก็จะได้รับความยกย่อง ชมเชย เป็นที่เชิดชูในสังคม และหรือได้รับรางวัลอย่างอื่นอันเหมาะสมกับคุณค่าที่เขาแสดงออกมา

4. ความเสมอภาคทางสังคม หมายถึง ประชาชนทุกคนในสังคมไม่ว่าจะมีสถานภาพทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางวัฒนธรรมอย่างไร ก็สามารถที่จะร่วมกันโดยสันติด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน โดยเห็นคนเป็นคนเช่นเดียวกันได้ ในกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นกิจกรรมส่วนรวมของสังคมนั้นทุกคนที่ประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมก็สามารถเข้าร่วมได้ เปรียบเสมือนไม่มีความแตกต่าง

5. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจมิได้หมายถึงประชาชนทุกคนในประเทศจะมีรายได้หรือทรัพย์สินเท่ากันหมด แต่ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจอยู่ที่การให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง โดยเน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล คือ การที่อย่างน้อยทำให้แต่ละคนมีปัจจัยสี่ คือ อาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค พอเพียงที่จะทำให้รอดได้ในสังคม ในฐานะที่แต่ละคนเป็นสมาชิกของสังคม การประกันความมั่นคงนี้จุดหมายอยู่ที่ "อยู่ดี-กินดี-มีความสุขทั้งกายและใจ" นอกจากจะต้องประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคลในสังคมไม่ให้ห่างกันมากนัก กล่าวคือ ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ และความเป็นอยู่ของบุคคลต่างกันมากเกินไป โดยจะต้องสนับสนุนให้รายได้ของทุกคนสูงขึ้นในอัตราที่เหมาะสมกับภาวะครองชีพ ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างความมั่นคงของบุคคล

นอกจากสคจะให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพและหลักเสมอภาคแล้ว สคยังเชื่อในเรื่องอิสริภาพและสันติภาพด้วย สำหรับอิสริภาพก็เป็นความหมายเดียวกับเสรีภาพ แต่ติดกับเสรีภาพตรงประเด็นที่ว่า อิสริภาพเป็นการกระทำหรือถ่วงกระทำการใด ๆ ก็ใดที่รายใดที่ละเมิดผู้อื่น ส่วนเสรีภาพนั้นมุ่งจะหมายถึงโอกาสที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำระหว่างทางเลือกหลายทาง เป็นการกระทำตามความปรารถนาของตน โดย

ปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัดจากภายนอก นอกจากจะถูกกฎหมายกำหนดเท่านั้น
สำหรับสันติภาพนั้นก็หมายถึง การที่ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

สรุปแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเมื่อกล่าวถึงเสรีภาพจะไม่เจาะจง
ความหมายเฉพาะอย่างยิ่งอย่างใดก็ตามประเภทของเสรีภาพดังกล่าวข้างต้น แต่จะหมาย
ความรวม ๆ กันไป ส่วนความเสมอภาคนั้นจะหมายถึงความถึงความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
เป็นสำคัญ สำหรับอิสรภาพนั้นจะหมายถึงการไม่ถูกควบคุมการกระทำหรือกเว้นการกระทำ
ส่วนสันติภาพจะหมายถึงความถึงความสงบสุขของสังคมเป็นสำคัญ

2. แนวความคิดหลักการสหกรณ์ สำหรับสหกรณ์นั้นมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกัน
กันถึง เช่น

ประคิษฐ์ มัชฌิมา ให้คำจำกัดความของคำว่าสหกรณ์ไว้ว่า "สหกรณ์
คือ องค์การ ธุรกิจแบบหนึ่ง ที่จัดตั้งและดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลผู้มีความประสงค์อย่าง เกี่ยว
กัน ในการที่จะจัดปัญหาความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในหมู่สมาชิก หรือ
ดำเนินธุรกิจร่วมกันโดยถือความสมัครใจหลักประชาธิปไตย หลักความยุติธรรม หลักการ
ศึกษา และหลักการช่วยเหลือตัวเอง และช่วยซึ่งกันและกัน"¹

พระประกาศสหกรณ์ อภิธรรมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ให้ความหมาย
ของสหกรณ์ไว้ว่า "การสหกรณ์เป็นวิธีประกอบการเศรษฐกิจแบบหนึ่ง ที่บุคคลผู้อ่อนแอ
ในทางเศรษฐกิจ รวมแรง รวมปัญญา และรวมทุนกัน โดยจัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจ
ตามหลักการช่วยตนเอง การช่วยซึ่งกันและกัน และการประหยัดเพื่อให้เกิดความเจริญ
ในทางเศรษฐกิจและสังคม"²

¹ ประคิษฐ์ มัชฌิมา, บทบาทของการเกษตรและสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมชนบทไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน, 2518), หน้า 13.

² พระประกาศสหกรณ์, "หลักและวิธีการสหกรณ์," หนังสือพิมพ์สหกรณ์
3(เมษายน-มิถุนายน 2484), หน้า 142-143.

ดร. เฟย์ (Dr. C.R. Fay) ให้คำจำกัดความคำว่าสหกรณ์ไว้ว่า "สมาคมสหกรณ์เป็นที่รวมคนด้วยความมุ่งหมายเพื่อการค้าร่วมกันซึ่งจัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีทรัพย์สินน้อย โดยดำเนินการไปในทางที่ไม่เห็นแก่ตัว บนเงื่อนไขที่วางไว้ว่าสมาชิกจะได้รับประโยชน์ตามส่วนแบ่งแห่งกำไรในกิจการงานที่กระทำกับสหกรณ์" ¹

(an association for the purpose of joint trading, originating among the weak and conducted always in an unselfish spirit, on such terms that all who are prepared to assume the duties of membership share in its rewards in proportion to the degree in which they make use of their association)

ศาสตราจารย์ (S S. Talmaki) นักสหกรณ์ชาวอินเดีย ได้ให้คำจำกัดความของสหกรณ์ไว้ว่า "สหกรณ์เป็นวิธประกอบการชนิดหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคนร่วมงานกัน ด้วยใจสมัครตามหลักแห่งความเสมอภาคเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจโดยวิธีสุจริต" ²

(Co-operation, therefore is and organization wherein persons voluntarily associate together on a basis of equality for the promotion of their economic interests by honest means)

ในสมุทเขนไซโคลมิเคียบริคเคนนิกา อธิบายความไว้ว่า "สหกรณ์คือชุมชนที่รวมกันเป็นองค์การด้วยความสมัครใจและยึดหลักประชาธิปไตยเป็นที่ตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหาสินค้าจำหน่ายแก่สมาชิก และการรับใช้ต่อสมาชิก หรือเพื่อให้สมาชิกประกอบการผลิตกรรมเพื่อจำหน่าย จัดการขายผลผลิตของสมาชิกจัดหาทุนให้สมาชิกกู้ยืม หรือรวมวัตถุประสงค์เหล่านี้เข้าด้วยกัน และในขณะเดียวกันเฉลี่ยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการนี้

¹ C.R.Fay, Co-operation at Home and Abroad : A Description and Analysis Volumn I to 1908. (London : Staples Press, 1948), p.5.

² ร.ค. มังกร ชัยพันธ์, คำบรรยายวิชาสหกรณ์เบื้องต้น (คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 13.

ให้สมาชิกตามส่วนซึ่งได้ตกลงเห็น พร้อมกันว่าเป็นการเที่ยงธรรมสำหรับสมาชิกแต่ละคน สำหรับหมู่คณะ"¹

จากความหมายของคำว่าสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปลักษณะ เฉพาะของการสหกรณ์ได้ 8 ประการคือ²

1. สหกรณ์เป็นองค์การ (organization) เป็นการประกอบการทางเศรษฐกิจ (enterprise) ชนิดหนึ่ง หมายความว่า การที่จะเป็นสหกรณ์ได้นั้นจะต้องมีลักษณะก่อตั้งเป็นองค์การที่ระบบแห่งการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลที่มาวมกัน ทั้งนี้จะต้องอาศัยการกำหนดของกฎหมายให้สหกรณ์มีสภาพเป็นนิติบุคคลด้วย ส่วนที่ว่าสหกรณ์เป็นการประกอบการทางเศรษฐกิจนั้น หมายความว่า การดำเนินงานของสหกรณ์นั้นมีผลหรือเกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจ คือ เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคของมนุษย์ และการประกอบการก็ต้องใช้ปัจจัย 4 คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ จะขาดอันใดอันหนึ่งเสียมิได้ อันเป็นหลักในการประกอบการทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป

2. สหกรณ์เป็นการรวมกันเข้าของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน หมายความว่า สหกรณ์เป็นองค์การที่มีฐานะอ่อนแอหรือเคอะคร้อในทางเศรษฐกิจรวมเข้ากันเพื่อร่วมมือดำเนินธุรกิจให้บรรลุความต้องการอันมีอยู่ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือร่วมมือกันให้คนได้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น ฉะนั้นการรวมกันจึงเป็นไปในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น มิใช่ในฐานะที่เป็นชนชาติ

3. สหกรณ์เป็นองค์การซึ่งมีหลักการช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หมายความว่า สมาชิกสหกรณ์จะต้องร่วมมือกันทางงานเพื่อไม่ให้เกิดผลดีแก่สหกรณ์และแก่ตนเองในที่สุด

¹ สวัสดิ์ เอกทัตร์, สหกรณ์ประเภทต่าง ๆ (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2507), หน้า 15.

² ร.ท. มังกร ชัยพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 17-22.

4. สหกรณ์เป็นองค์การที่ค้ำชูขึ้นด้วยความสมัครใจของสมาชิก หมายความว่า บรรดาบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้นต้อง เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ปราศจากการ บังคับแต่อย่างใด

5. สหกรณ์เป็นองค์การซึ่งเฉลี่ยผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกโดยวิธีเที่ยงธรรม หมายความว่า ในสหกรณ์จะไม่มี การเอาเปรียบกัน สมาชิกทุกคนจะได้รับประโยชน์ จากสหกรณ์ตามส่วนแห่งการงานที่ทำให้แก่สหกรณ์ ท่างานให้สหกรณ์มากก็ย่อมได้รับ ประโยชน์มาก ท่างานให้สหกรณ์น้อยผลประโยชน์ที่ได้รับก็น้อย ประโยชน์ตอบแทนที่สมาชิก พึงได้รับจากสหกรณ์ต้องงานที่สมาชิกลงไปยอมแปรออกมาเป็นอัตราส่วนที่ชอบด้วยเหตุผล ก็นั้นคนไม่ทำงานให้สหกรณ์จะไม่ได้รับประโยชน์จากสหกรณ์เลย เรียกได้ว่าในสหกรณ์ ไม่มี การกินแรงเอาเปรียบกัน ผลประโยชน์ที่จะนำมาแบ่งปันกันจะเป็นไปอย่าง เที่ยงธรรม

6. สหกรณ์เป็นองค์การเพื่อค้ำชูกับการแสวงหากำไร หมายความว่า สหกรณ์เป็น องค์การที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อขจัดความเดือดร้อนคับแค้นในทางเศรษฐกิจที่บุคคลต่าง ๆ ได้รับอยู่ ซึ่ง เป็นผลมาจากเหตุที่ว่าผู้ใดเปรียบในทาง เศรษฐกิจแสวงหากำไรอย่างไม่เป็นธรรม ก็นั้นสหกรณ์จึงต้องค้ำชูกับการแสวงหากำไรอันไม่เป็นธรรม

7. สหกรณ์เป็นองค์การที่ยึดถือความเสมอภาคเป็นหลัก หมายความว่า ในสหกรณ์ เกี่ยวกันสมาชิกย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน สิทธิพิเศษไม่ว่าในทางใด ๆ ไม่มีในสหกรณ์

8. วิธีดำเนินการของสหกรณ์เป็นวิธีสุจริต หมายความว่า สหกรณ์ถือหลัก วิธี การดำเนินงานที่สุจริต ไม่ฉ้อโกงหมาย และศีลธรรมจรรยา ส่วนหลักสหกรณ์ทั่วไปมีอยู่ดังนี้คือ¹

1. หลักการรับสมาชิก เนื่องจากสหกรณ์เป็นองค์การ จึงจำเป็นจะต้องมี สมาชิกและสมาชิกจะต้องมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์การด้วย เพราะการร่วมมือ

¹ สวัสดิ์ เอกทัตร์, เรื่องเดิม, หน้า 28-30.

กันในสมาคมสหกรณ์เป็นการร่วมมือกันอย่างสำนึกและอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานของสหกรณ์
บังเกิดเป็นมรรคผลขึ้นมา ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ร่วมงานทุกคน ฉะนั้นในหลักการ
รับสมาชิกสหกรณ์จะต้องประกอบไปด้วย

1.1 จำนวนค่าสุดของสมาชิกจะต้องมีการกำหนดไว้อย่างแน่นอนว่า
จำนวนค่าสุดของสมาชิกสหกรณ์มีอยู่เท่าใด เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินการไปได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ

1.2 จำนวนสูงสุดของสมาชิก สหกรณ์จะไม่มีกำหนดจำนวนสูงสุด
ของสมาชิก แต่สหกรณ์มีหลักอยู่ว่าสมาชิกภาพเปิดแก่คนทั่วไป¹ (open membership)
แต่ต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

1.3 คุณลักษณะของสมาชิก จะต้องมีการคัดเลือก ตรวจสอบความ
ประพฤติและอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น เช่น ความสามารถ ความตั้งใจจริงในการทำงาน ความ
ซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็งเหล่านี้เป็นต้น

2. หลักการรวมทุน สหกรณ์สามารถจะรวบรวมทุนได้ 2 วิธี คือ

2.1 การไม่ให้สมาชิกรนำเงินมาลงทุนในสหกรณ์ ในวิธีนี้สหกรณ์ต้องหา
ทุนโดยทางอื่น ทางสามัญที่สุดก็คือการกู้เงินจากแหล่งอื่นโดยใช้หลักทรัพย์ของสหกรณ์หรือ
ทั้งหลักทรัพย์และความรับผิดชอบของสมาชิกทั้งหลาย เป็นหลักประกัน เงินกู้ยืม

2.2 การหาทุนโดยการจำหน่ายหุ้น วิธีนี้สหกรณ์จะให้สมาชิกซื้อหุ้น
จำนวนหนึ่งมีรายละเอียด คือ

2.2.1 การจำหน่ายหุ้น สหกรณ์จะขายหุ้นให้แก่เฉพาะแต่สมาชิก
เท่านั้น ไม่จำหน่ายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไป

¹ V.S. Alanne, Manual for Cooperative Directors (Wisconsin :
Cooperative Publishing Association, 1949), pp.17-18.

2.2.2 จำนวนหุ้น สหกรณ์มักกำหนดจำนวนหุ้นไว้กว่าจำนวนที่อาจขายได้ เพราะสหกรณ์ต้องการให้มีทุนสำรองไว้สำหรับสมาชิกใหม่

2.2.3 มูลค่าหุ้น มูลค่าหุ้นในสหกรณ์โดยทั่วไปมีราคาต่ำกว่าเพราะสหกรณ์แบ่งหุ้นและกำหนดมูลค่าหุ้นโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกที่มีเงินทุนไม่มากนัก

2.2.4 จำนวนหุ้นสูงสุดที่สมาชิกแต่ละคนจะถือได้ มีการกำหนดจำนวนหุ้นสูงสุดที่สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกถือได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันระบบนายทุนในสหกรณ์หรือเพื่อป้องกันมิให้ทุนสหกรณ์ขึ้นอยู่กับเงินค่าหุ้นที่สมาชิกผู้หนึ่งผู้ใดถืออยู่ ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่อฐานะการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ถ้าหากจะมีการถอนหุ้น

2.2.5 การโอนหุ้น การโอนหุ้นต้องทำตามแบบที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ นอกจากนี้ผู้รับโอนยังจะต้องได้รับการพิจารณาจากสหกรณ์อีก คือสหกรณ์จะต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่จะรับโอน (ถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับโอนเป็นบุคคลภายนอก) ว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนกับการเป็นสมาชิกสหกรณ์หรือไม่ ทั้งนี้เพราะผู้รับโอนจะต้องเข้าเป็นสมาชิกด้วย แต่ถ้าในกรณีที่ผู้รับโอนเป็นสมาชิกสหกรณ์อยู่แล้ว จำนวนหุ้นใหม่กับจำนวนหุ้นเก่าเมื่อรวมกันแล้วจะเกินจำนวนหุ้นสูงสุดที่สหกรณ์กำหนดไว้ไม่ได้ ถ้าหากเกินก็รับโอนได้เพียงเท่าที่ไม่เกินจำนวนสูงสุด ในกรณีเช่นนี้สมาชิกผู้รับโอนก็จำต้องโอนส่วนที่เกินให้แก่สมาชิกคนอื่นต่อไป และหากสมาชิกที่ประสงค์จะโอนหุ้นหาผู้รับโอนไม่ได้ สหกรณ์ก็ต้องรับซื้อหุ้นที่บุคคลนั้นถือไว้เสียเอง

3. หลักการแบ่งกำไร แม้ว่าสหกรณ์จะมีโครงการแสวงหากำไร แต่ผลกำไรทางการเงิน (financial gains) จากผลการดำเนินงานก็อาจมีได้ สหกรณ์จึงอาจแบ่งกำไรได้ 2 วิธีคือ

3.1 การแบ่งเงินปันผลตามส่วนแห่งหุ้น โดยสหกรณ์จะต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิกตามส่วนแห่งหุ้น

3.2 การจ่ายเงินปันผลตามส่วนแห่งธุรกิจโดยสหกรณ์จะนำกำไรมาเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามส่วนแห่งธุรกิจ หรือการอุทิศหุ้นของสมาชิกนั้น

4. หลักเสมอภาค สหกรณ์เป็นองค์กรที่ยึดถือวิธีการแบบประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกัน จำนวนหุ้นที่ถือก็ถือ การมีตำแหน่งหน้าที่ในสหกรณ์ก็ถือ การเป็น

สมาชิกอาวุโสกว่าสมาชิกอื่น ๆ ก็ดี ไม่เป็นเหตุให้สมาชิกคนใดมีสิทธิพิเศษเหนือไปกว่าสมาชิกอื่น ๆ หลักเสมอภาคนี้มี 2 ลักษณะ คือ

4.1 ความเสมอภาคในการจัดการงาน สมาชิกย่อมมีสิทธิเสมอเท่ากันในการจัดการงานของสหกรณ์ สิทธิดังกล่าวมี 3 ประการ คือ

4.1.1 สิทธิเข้าร่วมประชุมในที่ประชุมใหญ่ สมาชิกทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นมากน้อยเท่าใด ย่อมมีสิทธิที่จะเข้าประชุมใหญ่ ไม่ว่าที่จัดขึ้นเป็นประจำหรือในกรณีพิเศษ

4.1.2 สิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการ ในสหกรณ์สมาชิกทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการเท่าเทียมกันหมด

4.1.3 สิทธิในการออกเสียง ในสหกรณ์สมาชิกทุกคนไม่ว่าจะถือหุ้นเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด มีเสียงเท่ากันหมด คือ หลักการควบคุมตามแบบประชาธิปไตยที่เรียกว่า "The rule of each member one vote only" ¹ หรือ "หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่านั้น"

4.2 ความเสมอภาคในการได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ทุกคนมีสิทธิเสมอเท่ากันในการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ ในสหกรณ์การกีดกันย่อมไม่มีสมาชิกผู้หนึ่งจะมีสิทธิเหนือผู้อื่นไม่ได้

5. หลักเสรีภาพ สหกรณ์ยึดในหลักเสรีภาพ คือ

5.1 เสรีภาพในการเป็นสมาชิก สหกรณ์เป็นลัทธิเศรษฐกิจที่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล สหกรณ์ไม่บีบบังคับให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เป็นอันขาด

5.2 เสรีภาพในการออกจากสมาชิกภาพ

5.2.1 ในกรณีที่สหกรณ์นั้นเป็นสหกรณ์ที่จำหน่ายหุ้นสมาชิกของสหกรณ์จะลาออกจากสหกรณ์ได้ทุกเมื่อ โดยการถอนเงินหรือคืนหุ้นซึ่งกระทำได้ 3 วิธีคือ

¹ Ibid., p.19.

ชายให้แก่สมาชิกในสหกรณ์เดียวกัน ชายให้แก่บุคคลภายนอกที่มีคุณลักษณะที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ และชายให้แก่สหกรณ์

5.2.2 ในกรณีที่สหกรณ์นั้นเป็นสหกรณ์ที่ไม่จำหน่ายหุ้นให้แก่สมาชิก สมาชิกจะลาออกจากสมาชิกภาพได้จะต้องชำระหนี้สินให้เสร็จสิ้นเสียก่อน

6. หลักช่วยตัวเอง หลักช่วยตัวเองเป็นหลักสำคัญมาก เพราะเป็นความมุ่งหมายของสหกรณ์ที่จะให้สมาชิกแต่ละคนทำงานเพื่อช่วยตัวเอง หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อให้สมาชิกแต่ละคนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และส่วนรวมนั้นจะทำประโยชน์ให้แก่คนตรงกับหลักภาษาอังกฤษที่ว่า " Each for all and all for each " หลักที่ว่าเพื่อส่วนรวมนี้มีได้มุ่งหมายถึงบุคคลภายนอกด้วย แต่หมายความถึงส่วนรวมภายในสหกรณ์เท่านั้น หลักการช่วยตัวเองนี้มี 3 ประการ คือ

6.1 ไม่อนุญาตให้ออกเสียงแทนกัน (no proxy vote) ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้เข้าประชุมร่วมพิจารณาและร่วมกระทำการในกิจกรรมของสหกรณ์ด้วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้¹

6.2 การไม่ช่วยเหลือบุคคลภายนอก สหกรณ์เป็นองค์การที่ยึดถือหลักช่วยตัวเองและช่วยซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายความว่าสมาชิกต้องช่วยกันทำงานเพื่อช่วยเหลือสมาชิกอื่น ๆ และในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยตัวเอง การทั้งนี้เป็นเรื่องอยู่ภายในวงของสหกรณ์ มิได้มุ่งหมายช่วยเหลือบุคคลภายนอก

6.3 ไม่ขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก เมื่อสหกรณ์ยึดถือหลักช่วยตัวเองและไม่ช่วยเหลือบุคคลภายนอก ก็เป็นการสมควรแล้วที่สหกรณ์จะต้องยึดถือหลักอีกประการหนึ่งก็คือไม่ขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก

7. หลักสังคมสงเคราะห์ แม้ว่าสหกรณ์จะเป็นองค์การที่ประกอบการทางเศรษฐกิจ แต่โดยแท้จริงแล้วหากได้มุ่งหมายถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียวไม่ หากมุ่งถึงการที่จะส่งเสริมสวัสดิภาพทางสังคมอยู่ด้วย เพราะว่าสวัสดิภาพใน

¹ สวัสดิ์ เอกหัตถ์, เรื่องเริ่ม, หน้า 117-123.

ทางเศรษฐกิจ (economic security) และความมั่นคงทางสังคม (social security) เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่อย่างใกล้ชิด ดังนั้นสหกรณ์จะต้องนำเงินส่วนหนึ่งมาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์หรือเพื่อการสังคมด้วย

ส่วนประเภทของสหกรณ์นั้น Henry H. Bakken และ Marvin A. Schaars

ได้จำแนกประเภทสหกรณ์ไว้ดังนี้¹

1. สหกรณ์การขาย (cooperative sales association หรือ farmers cooperative marketing association) หมายถึง สหกรณ์ซึ่งรวบรวมผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมที่สมาชิกรวมนำมาต่างผลิตขึ้นโดยเอกเทศ เพื่อสมาชิกรวมนำมาขายจะได้รับราคาผลิตภัณฑ์ของตนสูงขึ้น ทั้งนี้โดยการขายในราคาสูงกว่าเดิม หรือโดยตัดคนกลาง หรือลดค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย หรือจัดระเบียบการจำหน่าย วัตถุประสงค์สำคัญของสหกรณ์ประเภทนี้ คือ การรวบรวมผลิตภัณฑ์การแยกตามคุณภาพ การบรรจุหีบห่อ การแปรรูป การเก็บรักษา การขนส่ง การประกันภัย การให้บริการทางการเงิน การจัดขาย และนอกจากนั้นอาจดำเนินการจัดซื้อของที่ใช้ในการผลิตทางเกษตรกรรมจำหน่ายแก่สมาชิก และการให้เงินกู้ระยะเวลายาวขึ้นเพื่อการผลิตแก่สมาชิก

2. สหกรณ์เพื่อการซื้อ (cooperative purchasing association) หมายถึง สหกรณ์ที่ตั้งขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะรวมอำนาจซื้อเข้าด้วยกัน เพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก สหกรณ์เพื่อการซื้อแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ดังนี้คือ

2.1 สหกรณ์เพื่อการซื้อทางเกษตรกรรม (agricultural purchasing association) สมาชิกได้แก่ชาวนา ซึ่งรวมอำนาจซื้อเข้าด้วยกัน เพื่อซื้อของที่ใช้ในการผลิตทางเกษตรกรรมมาจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาใกล้เคียงกับราคาทุน เป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ของบรรดาสมาชิกในฐานะผู้ผลิต ดังนั้นสินค้าที่ซื้อมาได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักร อาหารสัตว์ พันธุ์พืช ปุ๋ย ยาฆ่าศัตรูพืช วัสดุก่อสร้าง และสิ่งของอื่น ๆ ที่ใช้ในการผลิต

¹ สวัสดิ์ เอกทัตร์, เรื่องเดิม, หน้า 117-123.

2.2 สหกรณ์ผู้บริโภค (consumers' cooperative association)
 สหกรณ์จัดการเกี่ยวกับของสำหรับบริโภคใช้สอยในครัวเรือน เป็นการส่งเสริมผลประโยชน์
 ของสมาชิกในฐานะผู้บริโภคมิใช่ในฐานะผู้ผลิต สินค้าที่สหกรณ์จัดการ ได้แก่ เครื่องอาหาร
 เสื้อผ้า เครื่องสำอางค์ เครื่องแต่งเรือน ฯลฯ

3. สหกรณ์บริการ (cooperative service association) สหกรณ์
 บริการแยกออกเป็น 8 ชนิด คือ

3.1 สหกรณ์เงินกู้ (finance association) ซึ่งแยกออก
 เป็น

3.1.1 สหกรณ์เครดิต สำหรับคนมีเงินเคื่อน (credit union)

3.1.2 ธนาคารสหกรณ์ (cooperative bank)

3.1.3 สหกรณ์เครดิตเพื่อการผลิต (production credit
 association)

3.2 สหกรณ์เพื่อการรับประกันภัย (insurance association)
 ซึ่งแยกออกเป็น

3.2.1 สหกรณ์ประกันอัคคีภัยของชาวนา
 (farmer's mutual fire insurance company)

3.2.2 สหกรณ์ประกันภัยอื่น ๆ (mutual insurance company)
 เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันชีวิต ฯลฯ

3.3 สหกรณ์โทรศัพท์ (mutual telephone company)

3.4 สหกรณ์ไฟฟ้า (electric association)

3.5 สหกรณ์ชลประทาน (drainage and irrigation association)

3.6 สหกรณ์ขนส่ง (truck association)

3.7 สหกรณ์โรงพยาบาล (medical and hospital association)

3.8 สหกรณ์ชนิดต่าง ๆ (miscellaneous association)

เช่น สหกรณ์ภักตาคาร สหกรณ์พาณิชย์ สหกรณ์ซักรีด สหกรณ์
 การพิมพ์ เป็นต้น

4. สหกรณ์คนงาน (workers' cooperative association) บางครั้งก็เรียกว่าสหกรณ์ผู้ผลิต (producers' cooperative) ในสหกรณ์นี้ได้มีการรวมแรงงานของคนงานเข้าด้วยกัน ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ชนิด คือ

4.1 สมาคมกรรมกรหรือสหภาพแรงงาน (labour association or labour union) ซึ่งรวมอำนาจการต่อรองในการติดต่อกับนายจ้างในการกำหนดอัตราค่าจ้างและสภาพการทำงาน

4.2 สหกรณ์คนงานเกษตรกรรม (agricultural labours' association) สหกรณ์ชนิดนี้มีการรวมแรงงานเข้าด้วยกันเพื่อเก็บเกี่ยวพืชผล นิตยาฆ่าแมลง หรือทำงานเกษตรกรรมพิเศษอื่น ๆ หรือการทำนารวม (collective farming)

4.3 สหกรณ์คนงานอุตสาหกรรม (industrial workers' association) เป็นสหกรณ์ซึ่งคนงานร่วมมือกันออกทุนเป็นเจ้าของโรงงานเอง กำเนินงานเอง กำไรหรือส่วนได้ทางการเงินก็นำมาเฉลี่ยกัน

ผู้ศึกษาพบว่า สหกรณ์มีความเห็นว่าการจะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้มีเพียงวิธีเดียวเท่านั้น คือ การนำเอาการสหกรณ์มาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสคัญให้ความสำคัญอย่างมากกับสหกรณ์การขายและสหกรณ์เพื่อการซื้อ เพราะสหกรณ์เหล่านี้ได้มีการก่อตั้งสหกรณ์ขึ้นตามลักษณะของสหกรณ์การขายและสหกรณ์เพื่อการซื้อ และดำเนินกิจกรรมตามหลักสหกรณ์อย่างถูกต้องแล้ว ก็จะสามารถจะจัดระเบียบการครองชีพที่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น เพราะปราศจากการทุจริต เอาไว้เอาเปรียบจากคนกลุ่มน้อย เช่น พวกนายทุนหรือพวกพ่อค้าคนกลางได้ ผลผลิตที่ได้ก็จะตกอยู่กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นประชาชนก็จะมีมีความสุข สุขใจ มีชีวิตที่สะดวกสบาย ก้าวหน้า พร้อมด้วยสวัสดิการที่สมบูรณ์จากการบริการของสหกรณ์บริการ ซึ่งจะคอยอำนวยความสะดวกและบริการให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น ๆ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงสหกรณ์ ผู้ศึกษาจะหมายถึงการร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมีหลักการสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น

3. สรุป จากการศึกษาค้นคว้าทางทฤษฎีของสังคมกับแนวความคิดเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยและการสหกรณ์แล้ว ผู้ศึกษาพบว่า แนวความคิดทั้งสองไม่ได้มีการขัดแย้งกัน

แต่กลับอยู่ในลักษณะที่สอดคล้องต่อกัน กล่าวคือ ในระบบประชาธิปไตยคือการปกครอง
 ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรืออาจกล่าวได้ว่าระบบประชาธิปไตย
 ก็คือระบบที่ประชาชนปกครองตนเอง ระบบประชาธิปไตยจึงเป็นระบบที่ให้สิทธิ หน้าที่
 เสี่ยง และโอกาสแก่ประชาชนโดยเท่าเทียมกันในการบริหารกิจการสาธารณะ ระบบ
 ประชาธิปไตยไม่แค่เพียงสนับสนุนความเสมอภาคเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนเสรีภาพของ
 เอกชน ตลอดจนภราดรภาพด้วย การปกครองระบบประชาธิปไตยที่มุ่งความเจริญ
 รุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาตินั้น จำต้องอาศัยประชาชนที่มีความเข้าใจในการใช้สิทธิและ
 ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้อง การส่งเสริมความเข้าใจดังกล่าวนี้สหกรณ์มีบทบาทร่วมอยู่ด้วย
 ในฐานะที่สหกรณ์เป็นองค์กรทางธุรกิจที่ดำเนินการตามหลักประชาธิปไตย เช่น สมาชิก
 สหกรณ์ได้รับความรู้ภาคปฏิบัติในการออกเสียงลงคะแนน เพื่อวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ของสหกรณ์
 ซึ่งแม้ว่าจะมีใช้ปัญหาทางการเมืองก็ตาม และรู้จักใช้สิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
 ของสหกรณ์เพื่อบริหารงานตามเจตนารมณ์ส่วนใหญ่ของบรรดาสมาชิกสหกรณ์ ทั้งให้รู้จัก
 หน้าที่ของตนที่จะพึงปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของหมู่คณะด้วยเหล่านี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น
 อาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์คือจุดเริ่มต้นของระบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ถ้าได้มีการ
 พยายามส่งเสริมเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจหลักและวิธีการสหกรณ์โดยแท้จริง จนสามารถ
 รวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์เพื่อดำเนินธุรกิจสนองความต้องการของประชาชนได้แล้ว ประชาชน
 จะมีโอกาสได้ศึกษาและปฏิบัติงานสหกรณ์จนกระทั่งมีประสบการณ์และรู้จักวิธีการปกครอง
 ในระบบประชาธิปไตย วิธีการช่วยตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักปฏิบัติ
 งานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือยอมรับนับถือความคิดเห็นของคนส่วนมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้
 จะค่อยซึมซาบไปสู่ความสำนึกของประชาชน เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีน้ำใจเป็นนักสหกรณ์
 (cooperative spirit) มีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเองก็จะสามารถ
 เข้าใจหลักการปกครองตามระบบประชาธิปไตย และเป็นพื้นฐานอย่างมั่นคงให้กับการปกครอง
 ในระบบประชาธิปไตยได้

ข้อจำกัดของการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาความคิดทางการเมืองของสค จาก
 เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่สคได้เป็นผู้เขียนไว้เองและบุคคลอื่น ๆ ที่ได้เขียนเกี่ยวกับสค ทั้งนี้
 ผู้ศึกษามีได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลอื่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับสค อันเป็นข้อจำกัดในการศึกษา

ครั้งนี้ อันอาจทำให้การศึกษาความคิดทางการเมืองของสคในครั้งนี้ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร

โครงร่างวิทยานิพนธ์

สำหรับการเสนอวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้ทำการศึกษาได้กำหนดโครงร่างวิทยานิพนธ์ไว้ดังนี้ คือ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ประวัติ ประสพการณ์ และการพัฒนาทางความคิดทางการเมืองของสค กุรมะโรหิต

บทที่ 3 สค กุรมะโรหิต กับการสหกรณ์

บทที่ 4 สรุปและการวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองของสค กุรมะโรหิต

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย